

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าด้านวัตถุ เทคโนโลยี การสื่อสาร ในขณะที่ตัวบุคคลก็มีการใช้ชีวิตที่มีลักษณะการแข่งขันเพิ่มขึ้น การพัฒนามนุษย์ให้มีศักยภาพและมีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับโลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเยาวชน ด้วยเหตุที่เยาวชนต้องเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่เป็นทรัพยากรที่มีค่าต่อประเทศชาติ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต และเนื่องจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจที่บุคคลต้องดิ้นรนทำมาหากิน อีกทั้งสภาพความห่างเหินระหว่างคนในสังคมที่ไม่รู้จักแม้กระทั่งเพื่อนบ้านที่อยู่ติดกัน โดยไม่เคยแม้แต่จะพูดคุย และทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและสังคมอ่อนแอลง มีลักษณะต่างคนต่างอยู่และสภาพการมีน้ำใจต่อกันลดลง ซึ่งค่านิยมนี้ได้เริ่มเปลี่ยนในช่วงที่ประเทศได้พัฒนาสู่ความทันสมัย การเปิดประเทศเพื่อการค้าและการลงทุน ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของคนในชุมชนและสังคม และส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน ให้กลายเป็นผู้ที่ไม่สนใจปัญหาสังคม การเมือง มีชีวิตอยู่เพื่อตนเองเป็นหลัก และส่งผลให้เด็กเติบโตอย่างโดดเดี่ยว มีโทรทัศน์ เกม เป็นเพื่อน รวมทั้งในยุคเทคโนโลยีในปัจจุบันที่มีการสร้าง “โลกเสมือน” ให้เด็กและเยาวชนได้เข้าไปหาเพื่อนคุยแทนเพียงในโลกแห่งความจริง เป็นเหตุให้เยาวชนไม่สนใจบุคคลรอบข้าง ขาดโอกาสในการพัฒนาตนเอง ขาดทักษะในการมีสัมพันธภาพ การติดต่อกับสังคม ทั้งที่โดยสิทธิของความเป็นมนุษย์นั้น เยาวชนเหล่านี้ควรจะมีความสามารถในการพัฒนาตนไปได้ดีเพราะมีระบบครอบครัวรองรับสนับสนุน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ของการเปลี่ยนแปลงและปัญหาต่าง ๆ ในสังคมนั้นพบว่ามีความเสี่ยงอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่มีโอกาสได้เติบโตและพัฒนาในสภาพครอบครัวของตนเองเพราะมีสถานภาพเป็นเด็กกำพร้า เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กเร่ร่อน เป็นต้น ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาสังคมที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะสภาพการณ์เหล่านี้มีผลกระทบต่อการเติบโตของเยาวชน จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศ ดังนั้นปัญหาเกี่ยวกับเยาวชนจึงเป็นปัญหาสำคัญที่ทุกฝ่ายควรให้ความสนใจและร่วมมือกันแก้ไขอย่างจริงจังเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาในอนาคต

ปัจจุบันเด็กในสถานสงเคราะห์ต่าง ๆ ทั้งสถานสงเคราะห์ของรัฐบาลและเอกชน มีบุคลากรและเจ้าหน้าที่ให้ความช่วยเหลือ และให้บริการดูแลด้านความจำเป็นขั้นพื้นฐานหรือปัจจัยสี่ตามมาตรฐาน แต่การดูแลด้านความต้องการทางจิตใจ ความรัก ความเข้าใจ การมีปฏิสัมพันธ์

ในครอบครัว ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการหล่อหลอมความรู้สึกที่ดีของเด็กนับ เป็นสาระ
ปัจจัยสำคัญ แต่พบว่าไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดและ
ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจ และงบประมาณ ถึงแม้บุคลากร เจ้าหน้าที่ในสถาน
สงเคราะห์จะมีความพยายามในการเอาใจใส่อบรม เลี้ยงดู แต่ก็ไม่สามารถสร้างความรักความอบอุ่น
ทางจิตใจ หรือบรรยากาศความสัมพันธ์แบบไว้นับถือใจได้ ซึ่งเป็นสาเหตุให้เด็ก เยาวชนในสถาน
สงเคราะห์มีพฤติกรรมแสดงออกทางอารมณ์ที่ไม่เหมาะสม ชอบหลีกเลี่ยงที่จะแสดงอารมณ์
ที่แท้จริงออกมา ขาดความไวในการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น ไม่สนใจที่จะควบคุมอารมณ์ความรู้สึก
ของตนเอง หุนหันพลันแล่น ขัดขืนต่อสู้ด้วยกำลัง และก่อเหตุทะเลาะวิวาท ไม่เกรงใจหรือสนใจ
ความต้องการของผู้อื่น ขาดศิลปะในการพูด ประสิทธิภาพในการรับรู้ข่าวสารต่ำ ทำงานกลุ่ม
ร่วมกับคนอื่นยาก ไม่สนใจการรับรู้ทางสังคม ส่วนใหญ่จะคุ้นเคยกับการรับมากกว่าการให้
ไม่สนใจความรู้สึกของคนอื่น ขาดความมั่นใจในการวางตัวต่อหน้าคนอื่นหรือผู้อาวุโสและ
หลีกเลี่ยงที่จะเข้าสังคม อีกทั้งเด็กในสถานสงเคราะห์มีความแตกต่างหลายกลุ่มอายุ ซึ่งช่วงอายุ
ที่ต้องปรับตัวมากที่สุดคือ ช่วงวัยรุ่นตอนต้น ซึ่งเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ เพราะมีการเปลี่ยนแปลง
ทั้งทางร่างกาย สมองและฮอร์โมน ซึ่งจะเกิดขึ้นในการเปลี่ยนแปลงในลักษณะการเปลี่ยนแปลง
อื่น ๆ ด้วยเช่น การพัฒนาด้านสังคม อารมณ์ ค่านิยม ความสนใจ และการแสวงหาเอกลักษณ์

ผู้วิจัยเป็นบุคลากรที่ทำงานในมูลนิธิสงเคราะห์เด็ก พัทยา จังหวัดชลบุรี ได้สัมผัสกับเด็ก
กำพร้าด้วยประสบการณ์ตรง และจากการสัมภาษณ์เด็กกำพร้าในช่วงวัยรุ่นและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ
จำนวน 13 คน ได้ทราบถึงลักษณะประเด็นที่ค่อนข้างเด่นชัด คือเด็กกำพร้าในช่วงวัยรุ่นในมูลนิธิ
สงเคราะห์เด็กมีลักษณะไม่เข้าสังคม มีความเห็นแก่ตัว ไม่สนใจความต้องการของคนรอบข้าง
มีปัญหาในการแสดงออกทางอารมณ์ ควบคุมอารมณ์ตนเองไม่ได้ ชอบใช้กำลังในการตัดสินปัญหา
ในกลุ่ม และพบว่ามีปัญหาในด้านการปรับตัวกับสภาพการเปลี่ยนแปลง เช่น เมื่อโตขึ้นต้องเปลี่ยน
ที่พักใหม่ เปลี่ยนคนดูแล ซึ่งพวกเขาต้องรับผิดชอบตัวเองมากขึ้น และต้องช่วยเหลือตัวเองมากขึ้น
จึงพบว่าเด็กกำพร้าเหล่านี้มักมีปัญหาด้านการสื่อสาร ขาดการรับรู้ความต้องการหรือสิ่งที่คู่สนทนา
ต้องการที่จะสื่อ ไม่สนใจที่จะสร้างสัมพันธภาพด้วยความรักหรือเอาใจใส่เอื้ออาทรต่อผู้อื่น
เมื่อต้องการบางสิ่งพวกเขาจะต้องได้และไม่สนใจว่าคนอื่นจะได้รับผลกระทบอย่างไร จะรู้สึก
อย่างไร มีภาวะทางอารมณ์แปรปรวนสูง ไม่มีการควบคุมตนเอง เอาแต่ใจตนเอง มีความอดทน
อดกลั้นน้อย ไม่รู้จักการรอคอย หงุดหงิด เป็นคนเจ้าอารมณ์ ขาดความเข้าใจในตนเอง ไม่มั่นใจ
ในการเข้าสังคม มีกรอบความคิดที่แคบ จึงมักจะแสดงออกทางพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่อ
สถานการณ์ต่าง ๆ ที่พบในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นลักษณะปัญหาที่มีลักษณะทางจิตวิทยา ที่สมควร
จะได้รับการช่วยเหลือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสม

การสำรวจทักษะทางสังคมของเด็กกำพร้าวัยรุ่นในมูลนิธิสงเคราะห์เด็ก พัทยา โดยผู้วิจัย ได้ศึกษานำร่อง (Pilot Study) ด้วยแบบวัดทางสังคมของคาราวรรณ กลุ่มเก๊ลิ้ง (2546) พบว่ามีเด็กกำพร้าจำนวน 31 คน มีทักษะทางสังคมต่ำจำนวน 29 คน จากจำนวนเด็กทั้งหมด คิดเป็น 93.54% จึงทำให้ประเด็นสำคัญของทักษะทางสังคม เป็นประเด็นที่น่าสนใจ เนื่องจากเด็กกำพร้าในช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่บุคคลเริ่มเกี่ยวข้องกับสังคมมากขึ้น โดยเริ่มจากความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกันเริ่มเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น เรียนรู้มารยาททางสังคม ดังนั้นเด็กกำพร้ามักมีปัญหาสัมพันธภาพกับคนอื่นหากเด็กกำพร้าขาดความรู้และทักษะในการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับคนอื่นก็จะทำให้ไม่เป็นที่ยอมรับ การที่จะช่วยให้เด็กกำพร้ามีความรู้และทักษะทางสังคมที่เหมาะสมนั้น จำเป็นที่จะต้องสร้างให้เด็กกำพร้ามีความสามารถในการสื่อสาร รู้จักฟังอย่างใส่ใจ รู้จักใช้คำถาม และการพูดคุยที่เหมาะสม ซึ่งทักษะสังคมเป็นทักษะสำคัญ เพราะเป็นรากฐานสำคัญอันนำมาซึ่งความสำเร็จในชีวิตเมื่อเติบโตขึ้นต่อไปในอนาคต ดังผลการศึกษาของสถาบันวิจัยนโยบายสาธารณะของประเทศอังกฤษพบว่า การมีทักษะในการเข้าสังคม ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยเหลือเด็กให้ประสบความสำเร็จในอนาคต (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2551) ซึ่งจากสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นกับเด็กกำพร้าในช่วงวัยรุ่นตอนต้นในมูลนิธิสงเคราะห์ดังกล่าว เห็นได้ชัดว่าเด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์มีทักษะในการเข้าสังคมที่ถดถอย มีปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าห่วงทั้งต่อเด็กและต่อสังคม ดังนั้นการพัฒนาทักษะทางสังคมจะเพิ่มความมั่นคงแห่งจิตใจ และช่วยให้เด็กกำพร้าในช่วงวัยรุ่นตอนต้น มีความสามารถอยู่ร่วมกับสังคมอย่างปกติสุขได้ ดังที่วิลาศลักษณ์ ชั่ววลี (2542) กล่าวว่า การมีทักษะทางสังคมเป็นความสามารถจัดการกับอารมณ์ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ดี สามารถอ่านสภาพการณ์ทางสังคมและบุคคลที่เกี่ยวข้องได้อย่างแม่นยำ มีปฏิสัมพันธ์ที่ราบรื่นได้ สามารถใช้ทักษะเหล่านี้ในการชักจูงและเป็นผู้นำในการประนีประนอมและยุติข้อโต้แย้งเพื่อการร่วมมือกันและการทำงานเป็นทีม แม้ว่าปัญหาที่พบนี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานสงเคราะห์แต่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กกำพร้าที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นซึ่งเด็กกำพร้าเหล่านี้ในอนาคตต้องออกจากสถานสงเคราะห์และออกไปและอยู่ในสังคม ต้องดำเนินชีวิตกับบุคคลอื่นในสังคม จึงทำให้ทักษะทางสังคมเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะส่งเสริมให้เด็กกำพร้าสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

การพัฒนาทักษะทางสังคมเป็นเรื่องที่สำคัญในการช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ถึงพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสมเป็นการช่วยบุคคลในการปรับตัวได้สอดคล้องกับบุคคลอื่นและสถานการณ์ต่าง ๆ และเนื่องจากทักษะทางสังคมเป็นกลุ่มทักษะที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในสังคม อันได้แก่ ทักษะการสื่อสาร การพูด การฟัง การทำงานร่วมกันเป็นทีม รวมทั้งความสามารถในการเข้าใจถึงสถานการณ์ที่หลากหลาย กฎกติกาพื้นฐานต่าง ๆ ในสังคม ความสามารถในการรู้จัก

ผู้อื่น และการคิดคำนึงถึงบุคคลรอบข้างอย่างเข้าอกเข้าใจ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นสำหรับทุกเพศทุกวัย ทั้งวัยเด็กที่ต้องการการพึ่งพา การเรียนรู้สิ่งใหม่ในชีวิต การต้องการการยอมรับจากคนรอบข้าง (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2551) บุคคลที่ขาดทักษะทางสังคมจะมีความรู้สึกอึดอัดเมื่อต้องเข้าเกี่ยวข้องกับสังคม มีความขุ่นงาใจในการตอบสนองที่ไม่เหมาะสม ดังนั้นบุคคลที่ขาดทักษะทางสังคมจึงไม่สามารถเข้าไปเกี่ยวข้องกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมักมีแนวโน้มเป็นคนเงิบ เงียบ หลีกเลียงสังคมไม่มีความมั่นใจในการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาเมื่อเข้าสังคม (ศิริเพิ่ม เชาวนัสศิลป์, 2543) อีกทั้งการปรับตัวทางสังคมยังมีส่วนสัมพันธ์กับปัญหาทางอารมณ์ของเด็ก กล่าวคือ เด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์จะส่งผลให้เกิดปัญหาทางการปรับตัวทางสังคม เช่น ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่กล้าแสดงออก ไม่ได้รับการยอมรับจากเพื่อนและบุคคลอื่น ก้าวร้าว รุนแรง เป็นต้น การที่เด็กมีทักษะทางสังคมจะส่งผลให้เด็กประสบความสำเร็จ ตรงข้ามถ้าเด็กขาดทักษะทางสังคมจะทำให้เด็กไม่ได้รับการยอมรับและส่งผลถึงการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับปัญหาที่พบในเด็กกำพร้าในช่วงวัยรุ่นตอนต้นของมูลนิธิสงเคราะห์เด็ก พัทยา ดังนั้นความรู้และทักษะทางสังคมเป็นการสร้างความสัมพันธ์และการสื่อสาร การตัดสินใจและแก้ปัญหา การจัดการกับอารมณ์และความเครียด จึงมีความจำเป็นที่ควรสร้างเสริมให้กับเด็กกำพร้าในมูลนิธิสงเคราะห์เด็ก พัทยา เพื่อให้มีการพัฒนาทางสังคม สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

วัยรุ่นเป็นวัยพายุอารมณ์และความกดดัน มีการเปลี่ยนแปลงมากมายในตัวเอง สภาวะอารมณ์ไม่แน่นอน มีความสับสนและขุ่นงาเกี่ยวกับตนเอง (Dworetzky, 1999 อ้างถึงใน สกลวรเจริญศรี, 2550, หน้า 20) เด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์ในช่วงวัยรุ่นที่ไม่มีครอบครัวคอยดูแลสนับสนุนอย่างใกล้ชิด จึงทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นมีความรุนแรง และซับซ้อนมากขึ้น ทั้งด้านอารมณ์ พฤติกรรม การปรับตัวในสังคม และเป็นเด็กที่มีปมด้อย ขาดความอบอุ่น มีพัฒนาการล่าช้า ทั้งการพูด สังคม อารมณ์ และสติปัญญา ไม่ให้ความสำคัญในการควบคุมอารมณ์ ไม่สนใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นคุ้นเคยกับการใช้กำลังในการแก้ไขปัญห และเด็กกำพร้าในช่วงวัยรุ่นส่วนใหญ่ มักมีบุคลิกภาพบกพร่อง เช่น บางคนไร้ความรู้สึก บางคนไม่กล้าแสดงออก บางคนชอบเอาชนะจนไร้เหตุผล และส่วนใหญ่ไม่กล้าขอรับความผิดและไม่รู้ผิดที่จะโยนความผิดให้ผู้อื่น แต่เมื่อต้องการจะทำอะไร มักจะไม่คิดก่อน แม้บางครั้งก็รู้ว่าผิดแต่ไม่สนใจ และมักมีข้อแก้ตัวไว้พร้อมแล้ว เด็กกำพร้ายังได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมภายนอก ซึ่งจะทำให้เกิดความวิตกกังวล ไม่มั่นใจ เครียด ก้าวร้าว ทำลาย และแสดงออกไม่เหมาะสมมากขึ้น ปัญหาดังกล่าวมักจะรุนแรงขึ้นเมื่อเด็กกำพร้าเติบโตขึ้น จึงเป็นปัญหาที่เร่งด่วนที่จะต้องแก้ไข

การให้การปรึกษาดมทฤษฎีการปรับพฤติกรรมทางปัญญา เป็นวิธีการที่สามารถจะช่วยพัฒนาทักษะทางสังคม โดยมุ่งจัดระบบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายในหรือปัญญา ซึ่งเกี่ยวกับความคิด ความเชื่อ ความรู้ ทักษะ ค่านิยม ความคาดหวัง อารมณ์และความรู้สึก เพื่อที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายนอก ซึ่งมีเทคนิคหลายเทคนิค เช่น การประเมินปัญหา (Assessing Cognitions) การเสนอตัวแบบ (Modeling) เทคนิคการฝึกทักษะ (Skill Training) การมอบหมายงานให้ทำ (Homework Assignment) การอธิบายโดยตรง (Direct Teaching) การแก้ปัญหาระหว่างบุคคล (The Interpersonal Cognitive Problem-Solving) การเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) การตั้งคำถาม (Question) การระดมความคิด เป็นต้น โดยจุดมุ่งหมายเพื่อใช้ในการลดพฤติกรรมก้าวร้าว ลดพฤติกรรมการอยู่ไม่สุข ลดความกลัวและฝึกความสามารถในการเข้าสังคมให้กับบุคคลที่ขาดทักษะทางสังคม (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2550) การให้การปรึกษาแบบพฤติกรรมทางปัญญา เป็นการปรับเปลี่ยนความคิด โดยให้ความสำคัญกับความผิดพลาดของความคิด การเปลี่ยนข้อมูลอย่างบิดเบือน และการเลือกรับข้อมูลอย่างอคติ (ควมณี จงรักษ์, 2549) การพัฒนาทักษะทางสังคมด้วยการให้การปรึกษาดมทฤษฎีการปรับพฤติกรรมทางปัญญา จะทำให้เด็กกำพร้ามีศักยภาพในการเข้าสังคม การสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นและสามารถพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ สามารถที่จะปรับตัวกับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และกระบวนการของการให้การปรึกษากลุ่มจะช่วยให้ผู้รับการปรึกษาได้เรียนรู้จักกันและกัน สามารถฝึกทักษะใหม่ ๆ ในขณะที่อยู่ในกลุ่มและสามารถนำมาใช้ในชีวิตรประจำวัน สมาชิกในกลุ่มได้เรียนรู้วิธีเผชิญปัญหาจากการสังเกตสมาชิกคนอื่น ๆ ที่มีปัญหาคคล้ายกัน ได้มีการตั้งเป้าหมายของกลุ่มและกระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มปรับเปลี่ยนแนวความคิดภายในให้ออกมาเป็นแผนดำเนินการที่เป็นรูปธรรม (Corey, 2009) ดังนั้นการให้การปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการปรับพฤติกรรมทางปัญญา ในการช่วยให้เด็กกำพร้าในมูลนิธิสงเคราะห์เด็ก มีการปรับเปลี่ยนความคิดที่ไม่ถูกต้องในสังคม เพื่อก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ถูกต้อง มีสัมพันธภาพที่ดี สามารถเผชิญกับปัญหา และสิ่งที่ท้าทายที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม เกิดการค้นหาศักยภาพ แนวทางการก้าวเดินของตนเองและมีความสุขในการดำเนินชีวิต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กกำพร้า ด้วยการให้การปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการปรับพฤติกรรมทางปัญญา

สมมติฐานของการวิจัย

1. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาในการทดลองต่อทักษะทางสังคม
2. เด็กกำพร้าในมูลนิธิสงเคราะห์เด็ก พัทยาที่ได้รับการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการปรับพฤติกรรมทางปัญญา มีทักษะทางสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุมในระยะหลังการทดลอง
3. เด็กกำพร้าในมูลนิธิสงเคราะห์เด็ก พัทยาที่ได้รับการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการปรับพฤติกรรมทางปัญญา มีทักษะทางสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุมในระยะติดตามผล
4. เด็กกำพร้าในมูลนิธิสงเคราะห์เด็ก พัทยาที่ได้รับการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการปรับพฤติกรรมทางปัญญา มีทักษะทางสังคม ในระยะหลังการทดลองสูงกว่าระยะก่อนการทดลอง
5. เด็กกำพร้าในมูลนิธิสงเคราะห์เด็ก พัทยาที่ได้รับการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการปรับพฤติกรรมทางปัญญา มีทักษะทางสังคม ในระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนการทดลอง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ผลจากการศึกษาวิจัยนี้จะช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์ เพื่อให้เด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์ เกิดความสุขในการดำเนินชีวิต ได้เรียนรู้จักตนเองและสามารถที่จะปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม ทั้งยังใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหาร บุคลากร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานสงเคราะห์เด็ก ได้เรียนรู้และนำไปใช้ในการช่วยเด็กให้มีทักษะทางสังคมคือ พฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถของบุคคลในการสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดี มีความสามารถในการสื่อสารกับผู้อื่น การแสดงออกทั้งทางด้านภาษาและท่าทางที่เหมาะสม เกิดการเรียนรู้และการฝึกฝนจากประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความชำนาญและปฏิบัติที่ถูกต้อง

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้เป็เด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์เด็ก พัทยา จังหวัดชลบุรี ที่มีอายุระหว่าง 12-15 ปี จำนวน 38 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่เด็กกำพร้า (อายุ 12-15 ปี) ในมูลนิธิสงเคราะห์เด็ก พัทยา ที่มีคะแนนทักษะทางสังคมต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา และมีความสมัครใจเข้าร่วมการทดลอง สุ่มอย่างง่ายเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 28 คน ทำการสุ่มเพื่อเข้ากลุ่ม 2 กลุ่ม ได้กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 14 คน
3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา
 - 3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ วิธีการและระยะเวลาในการทดลอง
 - 3.1.1 วิธีการพัฒนาทักษะทางสังคม แบ่งออกเป็น 2 วิธี ได้แก่

- 3.1.1.1 การให้การปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการปรับพฤติกรรมทางปัญญา
- 3.1.1.2 การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่มูลนิธิสงเคราะห์เด็กจัดให้ตามปกติ
- 3.1.2 ระยะเวลาในการทดลอง จำแนกเป็น 3 ระยะ ได้แก่
 - 3.1.2.1 ระยะก่อนการทดลอง
 - 3.1.2.2 ระยะหลังการทดลอง
 - 3.1.2.3 ระยะติดตามผล
- 3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะทางสังคม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ทักษะทางสังคม (Social Skills) หมายถึง ลักษณะส่วนตัวของบุคคลที่แสดงถึงความสามารถในการสื่อสารกับผู้อื่น เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตร่วมกัน การทำงานร่วมกัน การสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดี รวมทั้งความสามารถในการแสดงออกทั้งทางด้านภาษา ท่าทางที่เหมาะสม มีการเรียนรู้และการฝึกฝนจากประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความชำนาญ และปฏิบัติที่ถูกต้อง โดยแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1.1 การแสดงออกทางอารมณ์ (Emotional Expressivity) หมายถึง ความสามารถในการสื่อสารกับผู้อื่นโดยไม่ใช้ถ้อยคำ เป็นการสื่อความหมายทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม ได้แก่ การแสดงความรู้สึกออกมาทางสีหน้า แววตา น้ำเสียง และท่าทาง

1.2 ความไวในการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น (Emotional Sensitivity) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจ และตีความความหมายการแสดงออกทางอารมณ์ของบุคคลอื่นได้ โดยบุคคลนั้นไม่ต้องใช้ถ้อยคำ ได้แก่ รับรู้อารมณ์ของผู้อื่นจากท่าทาง แววตา น้ำเสียง และกิริยาอื่น ๆ

1.3 การควบคุมอารมณ์ของตนเอง (Emotional Control) หมายถึง ความสามารถในการจัดการและปรับอารมณ์ของตนเอง ได้แก่ การปรับสีหน้าและน้ำเสียงเมื่อหงุดหงิด หรือไม่พอใจ หรือมีคั้นขัดใจ รวมถึงการซ่อนหรือปิดบังความรู้สึกไว้ภายใน สามารถหัวเราะ อึ้ง เมื่อฟังเรื่องตลก

1.4 การแสดงออกทางสังคม (Social Expressivity) หมายถึง ความสามารถในการใช้ภาษา ถ้อยคำ การแสดงออกที่เหมาะสม และหมายถึงการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ได้แก่ การเริ่มต้นสนทนากับผู้อื่นก่อน การสื่อสารอย่างคล่องแคล่ว ชัดเจน ตรงไปตรงมา ร่วมสนทนาพูดคุยหรือแลกเปลี่ยนแนวคิดกับผู้อื่นได้ ชอบพบปะสังสรรค์ แสดงความเป็นมิตร

1.5 ความไวในการรับรู้ทางสังคม (Social Sensitivity) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจและตีความความหมายการสื่อสารทางถ้อยคำของบุคคลอื่น การมีความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานของพฤติกรรมทางสังคมที่ควรปฏิบัติ มักมีมารยาท มีจิตสำนึก ได้แก่ เข้าใจความหมายของคู่สนทนา

การไม่ขัดจังหวะเมื่อคนอื่นพูด รับฟังคำคัดค้านของผู้อื่น ไม่พูดเสียงดังจนรบกวนผู้อื่น

1.6 การควบคุมทางสังคม (Social Control) หมายถึง ความสามารถในการแสดงบทบาททางสังคม มีทักษะในการแสดงตน สามารถที่จะปรับตัวได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ได้แก่ การมีไหวพริบในการแก้ปัญหา คล่องแคล่ว มีความเชื่อมั่นในตนเอง การให้ความเคารพบุคคลอื่น สามารถพูดด้วยความมั่นใจเมื่ออยู่ท่ามกลางกลุ่มคน

2. การให้การปรึกษากลุ่ม เป็นกระบวนการให้การปรึกษาแก่ผู้รับการปรึกษาดังแต่ 2 คน ขึ้นไปแต่ไม่เกิน 15 คน โดยมีเป้าหมายเดียวกันในการแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่ง ซึ่งสมาชิกทุกคนในกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการช่วยเหลือสมาชิกให้มีโอกาสสำรวจเข้าใจตนเอง และสิ่งแวดล้อม โดยการจัดสถานการณ์ให้สมาชิกเกิดความพยายามที่จะปรับเปลี่ยนความคิด พฤติกรรม เพื่อจะสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มความสามารถ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความคิด พฤติกรรมไปในทางที่ปรารถนา

3. การให้การปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการปรับพฤติกรรมทางปัญญา หมายถึงกระบวนการช่วยเหลือเด็กกำพร้าเป็นรายกลุ่ม โดยการให้การปรึกษิตามทฤษฎีการเปลี่ยนพฤติกรรมทางปัญญา โดยการเปลี่ยนความคิด ความเชื่อ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งผู้ให้การปรึกษาเป็นผู้เอื้ออำนวยให้เด็กกำพร้าค้นหาความคิดที่ไม่ถูกต้องที่อาจก่อให้เกิดปัญหา โดยผู้ให้การปรึกษาดำเนินการให้การปรึกษากลุ่ม ๆ ละ 14 คน จำนวน 10 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง 30 นาที เป็นระยะเวลา 5 สัปดาห์ การฝึกการให้การปรึกษาแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

3.1 ประเมินพฤติกรรมทางความคิด ผู้ให้การปรึกษาจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและระบุปัญหาจากข้อมูล การระบุพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและการทบทวนจุดเด่นจุดด้อยในตัวผู้รับการปรึกษา โดยเทคนิคการปรับพฤติกรรมทางปัญญา คือ การอธิบายโดยตรง (Direct Teaching) การประเมินปัญหา (Assessing Cognitions) เทคนิคการตั้งคำถาม (Question)

3.2 ขั้นปฏิบัติการปรับพฤติกรรมทางปัญญา ได้แก่ การเพิ่มการมีกิจกรรม การลดพฤติกรรมที่ไม่ต้องการ การเพิ่มความพึงพอใจ และการเพิ่มทักษะทางสังคมแก่เด็กกำพร้าด้วยเทคนิค การฝึกทักษะ (Skill Training) การเสนอตัวแบบ (Modeling) การอธิบายโดยตรง (Direct Teaching) การแก้ปัญหาระหว่างบุคคล (The Interpersonal Cognitive Problem-Solving) การเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) การตั้งคำถาม (Question) การมอบหมายงานให้ทำ (Homework Assignment) การระดมความคิด

4. วิธีปกติ หมายถึง วิธีการที่เด็กกำพร้าได้รับกิจกรรมต่าง ๆ ที่มูลนิธิสงเคราะห์จัดให้ตามปกติโดยไม่ได้รับการให้การปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการปรับพฤติกรรมทางปัญญา หรือเรียกว่ากลุ่มควบคุม

5. เด็กกำพร้า หมายถึง เด็กกำพร้าที่มีอายุ 12-15 ปี ที่อยู่ในความดูแลของมูลนิธิ สงเคราะห์เด็ก พัทยา จังหวัดชลบุรี ในปี 2553

6. มูลนิธิสงเคราะห์เด็ก หมายถึงมูลนิธิสงเคราะห์เด็ก พัทยา จังหวัดชลบุรี เป็นสถาน สงเคราะห์เอกชน ที่รับเด็ก จากครอบครัวที่ไม่สามารถดูแลเด็กได้ ปัจจุบันมูลนิธิสงเคราะห์เด็ก พัทยาเป็นบ้านและแหล่งพักพิงอันปลอดภัยมั่นคง สำหรับเด็กในความคุ้มครองจำนวนกว่า 170 คน ซึ่งรวมถึงเด็กแรกเกิด เด็กอ่อน เด็กวัยเคาะเตาะ เด็กวัยเรียน จนถึงนักศึกษาระดับอุดมศึกษา